

виконавських навичок гри на фортепіано в учнів ДМШ шляхом порівняння результатів контрольних зрізів, проведених у контрольній та експериментальній групах.

У ході формувального експерименту ми намагалися створити сприятливе освітньо-виховне середовище шляхом забезпечення необхідних соціально-педагогічних і психолого-педагогічних факторів згідно до окреслених вище педагогічних умов. Ці фактори були спрямовані на формування компонентних складових комплексу виконавських навичок гри на фортепіано в учнів ДМШ, шкіл мистецтв.

Психолого-педагогічні фактори створення освітньо-виховного середовища сприяли позитивному ставленню учнів ДМШ, шкіл мистецтв до цілеспрямованого і систематичного формування компонентних складових виконавських навичок, до прагнення аналізувати свої творчі здобутки в контексті покращення результатів фортепіанної підготовки, осмислювати розвиток власних музичних можливостей. Соціально-психологічні фактори були спрямовані на: творчу взаємодію всіх суб'єктів експериментальної роботи; усунення жорсткого регламенту в навчально-виховному процесі; створення проблемних ситуацій, а також варіативності у процесі розв'язання навчально-виховних завдань; позитивне ставлення до активізації роботи з формування виконавських навичок учнів у педагогічному колективі.

Для розвитку необхідних якостей та виконавських навичок був використаний комплекс методів, що включав наступні групи: групу методів мотивації мистецького навчання, до якої входить підгрупа розвитку інтересу до мистецького навчання й вправління, а також підгрупа обов'язку і відповідальності (методи контролю й самоконтролю, метод роз'яснення значущості формування виконавських навичок гри на фортепіано тощо); групу вербальних методів, що включає розповідь, бесіду, поточний коментар, вербалізацію змісту музичних творів, пояснення тощо; групу теоретичних методів, до якої входять: метод пізнання від загального до конкретного, метод аналізу нотного тексту, метод аналітичного сприймання звучання музичного твору тощо; групу методів мистецького вправління, що включає виконання вправ для розвитку фортепіанної техніки, виконання етюдів, ескізного опрацювання фортепіанних творів тощо; групу методів щодо добору навчально-педагогічного репертуару, яка містить: метод створення ситуації самостійного вибору, метод перманентного розширення навчально-педагогічного репертуару, метод оцінювання доцільності використання фортепіанного твору тощо, метод читання з листка; групу методів інтерпретаційного опрацювання фортепіанного твору, що включає методи художньо-педагогічного аналізу щодо засобів музичної виразності, інтерпретаційне планування, оцінювання і рейтингове ранжування результатів інтерпретаційної діяльності.

У висновках доцільно зазначити, що всі групи респондентів не лише вважають означену проблему актуальною, а й пропонують шляхи для її розв'язання. Характерним для проведеного діагностування є практична відсутність негативних відповідей, а також осіб, які не визначились. Це дозволяє констатувати, що ставлення респондентів до проблеми нашого дослідження можна охарактеризувати як зацікавленість у її розробленні та розв'язанні.

Література

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям / Семен Устимович Гончаренко. – Київ-Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2008. – 278 с.

УДК 792.82:7.071.4

Бобро Н. С.

ПРОФЕСІОГРАМА ПЕДАГОГА-БАЛЕТМЕЙСТЕРА

Стаття присвячена аналізу професійних якостей балетмейстера. Вища освіта балетмейстера методологічно забезпечується єдністю цілей освіти, симультанним підходом до мистецько-хореографічного синтезу, в предметному полі якого – формування ціннісної свідомості та ціннісного світогляду балетмейстера.

Ключові слова: балетмейстер, професіограма, педагогічна майстерність .

Article is dedicated to the analysis of the professional qualities of ballet master. Higher education of ballet master is methodological ensured by the unity of educational purposes, by simultaneous approach to the artistic- choreographic synthesis, in object field of which - the formation of value consciousness and value world view of balletmaster.

Keywords: *balletmaster, professionogram, the pedagogical craftsmanship.*

Проблематика педагогічної майстерності майбутніх балетмейстерів у контексті вищої фахової освіти була актуалізована у 80-х роках ХХст. З точки зору авторів цих публікацій мова йшла про специфічний науково-методичний комплекс, що складається з розділів *педагогічної техніки* та фахових дисциплін, спрямованих на формування саме *балетмейстерської майстерності*. Сьогодні багатоманітність танцювальних форм у контексті світової танцювальної культури свідчить про те, що пластична, танцювальна творчість набуває ознак актуального мистецтва сучасності, тому визначення професіограми балетмейстера потребує уточнення, виявлення більш тісних зв'язків напрямку формування педагогічної майстерності з фаховим балетмейстерським комплексом та особистісними якостями професіонала (творчі, комунікативно- організаційні, педагогічні та ін.).

Професія балетмейстера довгий час асоціювалася з доволі замкненою сферою мистецької діяльності, яка характеризується яскраво вираженою унікальністю фізичної підготовки такого спеціаліста, його вузькою спеціалізацією та обмеженим колом професійного функціонування. Борис Ейфман висловлювався про професію балетмейстера: «Вона абсолютно не є вивченою, існує немов би у вакуумі непорозуміння. Насправді, хореограф не вигадує танці, це людина, що має відношення до магічного виду діяльності... хореографу сьогодні дано складним, нестандартним, особливим способом створювати емоційний пластичний світ, сповнений ідеями та думками, які йдуть від глибини сприйняття світу. Хореограф може матеріалізувати власне світовідчуття в особливий пластичний світ. Наша професія, напевно, йде від тих стародавніх магів, які ритуальними рухами примушували підкорятися тисячі людей та створювали сильний гіпнотичний контакт між вищою силою та людьми, що живуть на землі. Ті шамани напевно відчували себе провідниками цієї вищої інформації» [7].

Найістотніші недоліки у сфері характеристики професійної культури балетмейстера полягають сьогодні у значному відставанні теоретичної думки від практики. *Метою даної статті* є спроба визначення основних компонентів професійної культури сучасного балетмейстера-педагога та розкриття їх змісту. *Завдання статті* визначаються метою та полягають у спробі: обґрунтування поняття «професійна культура балетмейстера», розробці системи художньо-педагогічних пріоритетів професіональної культури балетмейстера.

Методичного значення у визначенні компонентів професійної культури балетмейстера набуває аналіз, вивчення й систематизація творчої спадщини видатних майстрів класичного, народного, бального й сучасного танцю, розуміння складових їх професійної культури, особистісного відношення до проблем невичерпності художньо-хореографічного твору, багатозначності його змісту, специфічності інформації хореографічного тексту, яка полягає у здатності розширюватися і збагачуватися завдяки включенню її у новий індивідуальний або суспільний контекст (мемуари М.Фокіна, Ф.Лопухіна під редакцією Ю.Слонимського, роботи загального характеру й монографії Ю.Бахрушина, А.Геста, Г.Добровольської, Д.Лоунсон, О.Мартинової, Н.Рославлевої та ін.)

«Головний методологічний принцип викладання професійних балетмейстерських дисциплін у вищих навчальних закладах – засвоєння закономірностей людської поведінки в сценічних умовах - особливій атмосфері взаємодії сценічного майданчика та глядацького залу» [2]. Важливий висновок Ільєва – постановка проблеми *цілісності викладання фахових дисциплін* за аналогією вирішення проблеми художньої цілісності спектаклю в педагогіці театральній: щонайменше відхилення від режисерської композиції спектаклю веде до спотворення, руйнування його художньої цілісності. Ефективність результатів визначається ступенем досягнення запланованої мети, реалізації художньо-педагогічної ідеї, силою й довготривалістю вражень від спілкування з мистецтвом й педагогом, оптимальністю витрачених зусиль, засобів та часу. Важливо зберігати відповідність художнього змісту і

художньої форми, що забезпечується спеціальними здібностями майбутнього балетмейстера – образним мисленням, розвиненої фантазії, творчої уяви, виконавської емоційності, артистичності та ін. Практика доводить, що психологічна, технічна, інтелектуальна, професійна підготовка балетмейстера повинна доповнюватися підготовкою емоційною, вмінням знаходити адекватну зовнішню форму вираження почуттів і емоцій, що переживаються.

Основні компоненти педагогічної майстерності: креативність, організаційні здібності, музичні та хореографічні здібності, рефлексивність.

Основні стадії педагогічної творчості балетмейстера: професійна адаптація, потреба у підвищенні ефективності просвітницької діяльності, потреба у розробці нових творчих педагогічних методів.

Специфічні компоненти творчої діяльності: виконавський артистизм, музична культура, навички інтерпретації, здатність створювати творчу атмосферу, творча уява і фантазія.

Програма курсу «Мистецтво балетмейстера» включає розділ «Основи педагогічної майстерності балетмейстера», розроблений для студентів Інституту шоу-бізнесу ПВНЗ «Європейський університет» напрямку підготовки 6.020202 «Хореографія (за видами)», розрахована на чотири роки навчання (лекції, семінари, практичні заняття). В основі змісту даного розділу – три змістових модуля: «Педагогічна майстерність як необхідна умова творчого розвитку студентів», «Художньо-педагогічне спілкування в структурі підготовки до професійної хореографічно-педагогічної діяльності», «Педагогічна творчість – основа професійної характеристики сучасного балетмейстера».

Педагогічна майстерність розуміється не лише як комплекс спеціальних вмінь та навичок, що дозволяють педагогу ефективно керувати навчально-пізнавальною діяльністю, але й як розвиток здатності до колективної творчої діяльності [6]. «Педагогічна майстерність – складна сукупність психічних, педагогічних та акторських якостей особистості, і вона не може бути визначена однією здібністю, якою б важливою вона не була. Педагогічна майстерність як прояв талановитості в педагогіці, досягається шляхом вдосконалення конкретної професійної діяльності. Майстерність педагогічної праці, як і мистецтво актора, відпрацьовується системою різних вправ, але не зводиться до шаблонного їх застосування, а визначає безперервний педагогічний пошук, новаторський підхід до справи» [2, с.11].

Якщо інтегрувати поняття педагогічної майстерності та комунікативні вміння в сферу хореографічної педагогіки, то можливо визначити наступні вміння педагога-балетмейстера:

- комплексно вирішувати художньо-освітні завдання (дидактичні, виховні, розвиваючі);
- будувати відносини зі студентами на демократичній основі, тримати культуру оцінної діяльності;
- захопити танцювальною творчістю;
- здійснювати індивідуальний та диференційований підхід на основі аналізу психологічних й вікових особливостей студентів, рівня їх музично-хореографічних здібностей;
- триматися при неочікуваних й складних питаннях студентів;
- імпровізувати у вербальному спілкуванні, розвивати вербальні здібності студентів;
- готувати провокативні, завідомо викривлені факти, відомості, доводи, висновки («дезінформаційна атака») з метою доведення певної мистецької ідеї;
- розуміти мету і мотиви поведінки (соціальна перцепція);
- використовувати світовий новаційний досвід, інформацію в галузі хореографії та мистецької педагогіки;
- творчо підходити до організації хореографічних занять;
- досконало володіти мовою, рухами, мімічною та пантомімічною виразністю;
- демонструвати єдність поглядів, слів та практичної діяльності.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.:Либідь, 1997. – 376 с.

2. Ильев В.А. Технология театральной педагогики. – М., 1977. – С.26.
3. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения: Пер.с нем. – М.: Учпедгиз, 1956. – 374с.
4. Красовская В.М. Русский балетный театр начала XX века. – Т.1. Хореографы. – Л.: Искусство, 1971. – 526с.
5. Основи викладання мистецьких дисциплін / Заг.ред. О.П. Рудницької. – К.,1998. – 184 с.
6. Симонов В.П. Диагностика личности и профессионального мастерства преподавателя. – М.,1995. – С. 47.
7. Эйфман Б. Театр балета слышит время // Балет. – №4. – 1997. – С15-16.

УДК 373.2:78.07

Грицюк О. А.

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

У статті представлено критерії та показники креативності дітей дошкільного віку. Окреслено основні завдання, запропоновано спеціальні умови, форми та методи розвитку креативності та творчих здібностей дітей дошкільного віку на музичних заняттях. Доведено позитивний вплив методів художньо-естетичної та музично-театральної діяльності на формування у дітей креативних якостей.

Ключові слова: критерії креативності, дошкільне музичне виховання, творчі здібності, методи музично-театральної діяльності.

Gritsyuk Alexandra. Promoting creativity of preschool children on the music lessons. *The article presents the criteria and indicators of creativity preschool children. Outlines the main challenges offered special conditions, forms and methods of development of creativity and creative abilities of children of preschool age in the music classroom. Proved a positive role in using the methods of art-aesthetic and musical- theatrical activities on development of creative abilities of children.*

Keywords: *criteria of creativity, early childhood music education, creativity, methods of musical and theatrical activities.*

Сучасна дошкільна освіта вбачає своєю метою розвиток цілісної творчої особистості дитини із залученням її до різного виду мистецької діяльності, що сприяє становленню її естетичних ідеалів, смаків та формуванню художньої картини світу. Педагоги дошкільних закладів та музичні працівники не лише розв'язують виховні завдання, прагнучи урізноманітнити музичні заняття, а й дбають про творчий розвиток дошкільнят. Розв'язання зазначеної проблеми реалізується шляхом впровадження у процес виховання різних видів музично-творчої діяльності, що передбачає формування креативності дітей.

Проблему розвитку творчих здібностей школярів вивчали у свій час вітчизняні науковці Д.Б.Богоявленська, Н.С.Лейтес, Б.Г.Ананьєв, О.М.Леонтьєв, О.М.Матюшкін, Н.Б. Шумакова, Г.Д.Чистякова, В.С.Юркевич, В.О.Моляко, О.І.Кульчицька, Я.О.Пономарьов, Р.О.Пономарьова-Семенова та ін. Особливості розвитку музичних здібностей дітей дошкільного віку досліджували А.Арісменді, Г.Артоболевська, Н.Ветлугіна, О.Запорожець, М.Михайлова, С.Науменко, О.Радінова, К.Тарасова.

Разом з тим, недостатньо вивченою залишається проблема формування креативності дітей дошкільного віку. Відтак, метою даної статті є висвітлення основних показників креативності дітей дошкільного віку, а також форм і методів її формування в умовах музичних занять.

Креативність (від англ. creative — створювати, творити) — здатність людини до нестандартного мислення та поведінки [3]. Наукова література містить безліч визначень категорій «креативність», «творчі здібності», «творча діяльність» тощо. Всі вони пов'язані